

МЕТОДИКА ЗОВНІШНЬОГО ФІНАНСОВОГО АНАЛІЗУ ФІНАНСОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ ДІЯЛЬНОСТІ: ПРАКТИКА ЗАСТОСУВАННЯ НА ПРИКЛАДІ ПІДПРИЄМСТВ МОЛОКОПЕРЕРОБНОЇ ГАЛУЗІ*

Здійснено дослідження фінансового стану підприємств молокопереробної галузі України шляхом проведення аналізу фінансових результатів для ідентифікації сильних та слабких сторін діяльності підприємств

Ключові слова: *прибуток, аналіз, аналіз фінансових результатів*

Постановка проблеми. Аналіз фінансових результатів діяльності підприємств є важливою складовою частиною роботи управлінського персоналу щодо реалізації обраної стратегії бізнесу, забезпечення фінансової стійкості підприємства, а також займає вагоме місце в роботі зовнішніх для підприємства аналітиків щодо оцінки інвестиційної привабливості та платоспроможності контрагентів, а також оцінки ділових партнерів в умовах ризику та невизначеності. На підставі його результатів управлінський персонал приймає рішення про напрями фінансування підприємства за рахунок власних джерел, інвестори – щодо формування портфеля цінних паперів, а кредитори визначають пріоритети щодо позик, які видають.

Правильна інтерпретація аналітичних показників, розрахованих на основі облікових даних, дозволяє управлінському персоналу та зовнішнім користувачам діагностувати проблеми, що наявні в діяльності підприємства, виявляти напрями діяльності, які вимагають додаткового фінансування для розвитку, ідентифікувати проблемні питання розподілу прибутку, як внутрішнього джерела фінансування розвитку. Відповідно, результати аналізу фінансових результатів, зокрема, операцій з формування та розподілу прибутку є основним інформаційним джерелом для розробки та прийняття управлінських рішень.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Питання методики аналізу операцій з формування та розподілу прибутку досліджували у своїх працях українські вчені О.В. Будько, Н.М. Вдовенко, Н.І. Гавловська, Т.М. Гамма, О.В. Гаращенко, О.О. Гудзовата, Г.С. Дергільова, О.М. Єремян, О.І. Мазіна, Н.І. Некрасова, Н.М. Пархоменко, В.В. Пасенко, І.В. Перезовова, О.В. Петраковська, О.В. Хістеєва, Є.Ю. Шара та інші, а також російські вчені М.В. Апалькова, Е.В. Богомоллова, Л.В. Булавко, Н.Г. Гориславська, Г.Е. Каратаєва, В.П. Курносова, М.К. Скавитин, О.В. Скрипкина, О.В. Солов'єва, Т.Г. Тажибов, І.С. Ульянов, А.Т. Шакиров та інші. Проблемні питання методології економічного аналізу за період 2000-2011 рр. піднімалися в дисертаціях, поданих на здобуття наукового ступеня доктора економічних наук, О.М. Галенко, Т.М. Ковальчук, І.Д. Лазаришиної, А.В. Матвійчук, П.П. Микитюк, О.В. Олійник, П.О. Примостки; питання комплексної методики економічного аналізу розглядалися в працях С.О. Левицької, Н.К. Максишко, О.П. Примостки.

Мета дослідження полягає в реалізації прикладного аспекту зовнішнього фінансового аналізу фінансових результатів діяльності для ідентифікації сильних та слабких сторін господарської діяльності з метою їх врахування при прийнятті управлінських рішень.

Викладення основного матеріалу. Зовнішній фінансовий аналіз фінансових результатів, що здійснюється зовнішніми по відношенню до підприємства аналітиками, націлений на аналіз результативності, визначення структури доходів та витрат та прибутковості діяльності. За результатами його проведення користувач здійснює оцінку

привабливості підприємства з точки зору можливості отримання користувачами його результатів економічної вигоди від співпраці з підприємством, діяльність якого стала об'єктом фінансового аналізу, ефективності використання власного капіталу, фінансового стану, тенденцій та перспектив розвитку. До основних характеристик зовнішнього фінансового аналізу, що відрізняють його від інших видів аналізу, зокрема внутрішнього, є: використання загальнодоступної інформації з офіційних джерел, наприклад оприлюдненої фінансової звітності, обмеженість доступною інформацією завдань аналізу, значна кількість користувачів аналізу та різноманітність їх інтересів, відкритість результатів аналізу для користувачів.

Дослідження фінансової звітності молокопереробних підприємств України, а саме фінансової звітності ВАТ "Галіївський маслозавод ім. В.Ф. Мазуркевича", ВАТ молокозавод "Самбірський", ПАТ "Бершадьмолоко", ВАТ "Ковельмолоко", ПАТ "Житомирський маслозавод" за період 2009 р. та 2010 р., з використанням в якості інструментарію абсолютних показників, надає можливість на основі аналітичних досліджень зробити висновки про основні показники фінансових результатів та ефективність господарської діяльності підприємства. Вибір для проведення аналізу фінансових результатів 5 підприємств однієї галузі за два звітних періоди не випадковий, адже надає можливість провести аналіз в динаміці, спираючись на галузеві особливості та порівнянність показників звітності в межах однієї галузі.

У процесі здійснення аналітичних досліджень на першому етапі необхідним є здійснення аналізу структури та динаміки фінансових результатів, структури прибутку та його динаміки. Аналіз показників Звітів про фінансові результати за 2009 р. та 2010 р., дозволяє стверджувати про позитивну динаміку щодо зростання показників виручки від реалізації у 2010 році, порівняно з 2009 на підприємствах ВАТ "Галіївський маслозавод ім. В.Ф. Мазуркевича" на 55,21%, ВАТ молокозавод "Самбірський" на 26,2%, ПАТ "Бершадьмолоко" на 60,72%, ПАТ "Житомирський маслозавод" на 44,5% (табл. 1).

* Дані для проведення розрахунків взяті з електронної бази даних Державної установи "Агенство з розвитку інфраструктури фондового ринку України" [Електронний ресурс] – Режим доступу: www.smda.gov.ua

Таблиця 1. Аналіз рівня показників фінансових результатів діяльності*

Показник	2009	2010	Відхилення	
			+/-	%
1	2	3	4	5
ВАТ "Галієський маслозавод ім. В.Ф. Мазуркевича"				
Дохід від реалізації	63309	98265	34956	55,21%
Чистий дохід	53622	82656	29034	54,15%
Собівартість реалізованої продукції	47915	77538	29623	61,82%
Валовий прибуток (збиток)	5707	5118	-589	-10,32%
Інші операційні доходи	7918	5389	-2529	-31,94%
Адміністративні витрати	1888	2653	765	40,52%
Витрати на збут	2674	3483	809	30,25%
Інші операційні витрати	8125	5591	-2534	-31,19%
Фінансові результати від операційної діяльності	938	-1220	-2158	-130%
Інші фінансові доходи	0	0	0	0
Інші доходи	149	3565	3416	2292,62%
Фінансові витрати	478	396	-82	-17,15%
Інші витрати	221	3626	3405	1540,72%
Фінансовий результат від звичайної діяльності до оподаткування	338	-2169	-2507	-741,7%
Чистий прибуток (збиток)	254	-2169	-2423	-953,94%
ВАТ молокозавод "Самбірський"				
Дохід від реалізації	18744	23654	4910	26,20%
Чистий дохід	15620	19712	4092	26,20%
Собівартість реалізованої продукції	14037	17784	3747	26,69%
Валовий прибуток (збиток)	1583	1928	345	21,79%
Інші операційні доходи	69	204	135	195,65%
Адміністративні витрати	817	1093	276	33,78%
Витрати на збут	231	3483	3252	1407,79%
Інші операційні витрати	214	249	35	16,36%
Фінансові результати від операційної діяльності	390	541	151	38,72%
Інші фінансові доходи	0	0	0	0
Інші доходи	0	0	0	0
Фінансові витрати	169	112	-57	-33,73%
Інші витрати	2	4	2	100,00%
Фінансовий результат від звичайної діяльності до оподаткування	310	425	115	37,10%
Чистий прибуток (збиток)	179	217	38	21,23%
ПАТ "Бершадьмолоко"				
Дохід від реалізації	324760	521956	197196	60,72%
Чистий дохід	277716	441871	164155	59,11%
Собівартість реалізованої продукції	241152	373876	132724	55,04%
Валовий прибуток (збиток)	36564	67995	31431	85,96%
Інші операційні доходи	385	306	-79	-20,52%
Адміністративні витрати	5428	6411	983	18,11%
Витрати на збут	2447	3483	1036	42,34%
Інші операційні витрати	693	816	123	17,75%
Фінансові результати від операційної діяльності	23381	58395	35014	149,75%
Інші фінансові доходи	17	11	-6	-35,29%
Інші доходи	64	70	6	9,38%
Фінансові витрати	0	0	0	0
Інші витрати	64	124	60	93,75%
Фінансовий результат від звичайної діяльності до оподаткування	28398	58352	29954	105,48%
Чистий прибуток (збиток)	20313	43599	23286	114,64%
ВАТ "Ковельмолоко"				
Дохід від реалізації	265858	194060	-71798	-27,01%
Чистий дохід	216877	161717	-55160	-25,43%
Собівартість реалізованої продукції	187735	122596	-65139	-34,70%
Валовий прибуток (збиток)	29142	39121	9979	34,24%
Інші операційні доходи	91677	33105	-58572	-63,89%
Адміністративні витрати	5457	4789	-668	-12,24%
Витрати на збут	8175	3483	-4692	-57,39%
Інші операційні витрати	98496	39129	-59367	-60,27%
Фінансові результати від операційної діяльності	8691	27687	18996	218,57%
Інші фінансові доходи	0	0	0	0
Інші доходи	17396	33970	16574	95,27%
Фінансові витрати	21992	35556	13564	61,68%
Інші витрати	3039	39012	35973	1183,71%
Фінансовий результат від звичайної діяльності до оподаткування	1056	-10750	-11806	-1117,99%
Чистий прибуток (збиток)	1056	-10750	-11806	-1117,99%
ПАТ "Житомирський маслозавод"				
Дохід від реалізації	564922	816321	251399	44,50%
Чистий дохід	475800	685968	210168	44,17%
Собівартість реалізованої продукції	332227	530166	197939	59,58%
Валовий прибуток (збиток)	143573	155802	12229	8,52%
Інші операційні доходи	7561	8531	970	12,83%
Адміністративні витрати	18684	19985	1301	6,96%
Витрати на збут	66366	3483	-62883	-94,75%
Інші операційні витрати	12119	9624	-2495	-20,59%

1	2	3	4	5
Фінансові результати від операційної діяльності	53965	48774	-5191	-9,62%
Інші фінансові доходи	116	1828	1712	1475,86%
Інші доходи	0	0	0	0
Фінансові витрати	7030	8535	1505	21,41%
Інші витрати	662	557	-105	-15,86%
Фінансовий результат від звичайної діяльності до оподаткування	46389	53965	7576	16,33%
Чистий прибуток (збиток)	34027	30225	-3802	-11,17%

До зростання показника виручки від реалізації могли призвести ефективні управлінські рішення на підставі дослідження ринку та попиту щодо збільшення обсягів виробництва, а також зростання ціни на реалізовану продукцію.

Проте, слід відмітити негативну тенденцію на ВАТ "Ковельмолоко", оскільки виручка від реалізації на даному підприємстві у 2010 році, порівняно з попереднім зменшилася на 27,1%. Можемо припустити, що до цього могли призвести зниження обсягів реалізації внаслідок зниження попиту на продукцію.

Крім того на ВАТ "Галіївський маслозавод ім. В.Ф. Мазуркевича" чистий дохід у 2010 році зріс на 54,15%, проте за рахунок збільшення собівартості продукції на 61,82% показник валового прибутку зменшився на 10,32% і у 2010 році становить 5118 тис.грн. Крім того, у 2010 році відбулося зменшення показника інших операційних доходів (на 31,94%), збільшення адміністративних витрат і витрат на збут (на 40,52% і 30,25% відповідно). У складі фінансових результатів від інших видів діяльності також відбулися як позитивні так і негативні зміни: у 22 рази збільшилася величина інших доходів, які включають доходи від реалізації фінансових інвестицій; доходи від неопераційних курсових різниць та інші доходи, не пов'язані з операційною діяльністю підприємства; у 16 разів збільшилася величина інших витрат, а саме: собівартість реалізації фінансових інвестицій; втрати від неопераційних курсових різниць; втрати від уцінки фінансових інвестицій та необоротних активів; інші витрати. В результаті цього в кінці звітного періоду підприємство отримало негативний результат діяльності – збиток у розмірі 2169 тис.грн. Тенденції, пов'язані з отриманням суб'єктами господарювання збитку та зменшення у динаміці доходів операційної діяльності може свідчити про неефективність основної діяльності підприємства, що потребує переорієнтації суб'єкта господарювання на нові (перспективні) види діяльності чи життєві заходів з оптимізації основного виду діяльності, в т.ч. за рахунок його додаткового фінансування.

Результати діяльності ВАТ молокозавод "Самбірський" свідчать, що чистий прибуток зростає швидшими темпами ніж валовий (26,2% та 21,79% відповідно). Це може свідчити про використання підприємством пільгового режиму оподаткування. Результативні показники діяльності свідчать про позитивні тенденції, оскільки спостерігаємо зростання фінансового результату від операційної діяльності у 2010 році, порівняно з 2009 роком на 38,72%. Фінансові результати від інших видів діяльності також мають позитивні зміни, зокрема у 2010 році зменшилася величина фінансових витрат підприємства на 33,7%. Чистий прибуток підприємства у 2010 році склав 217 тис. грн., що на 21,23% більше, ніж за аналогічний період попереднього року.

На ПАТ "Бершадьмолоко" також спостерігаємо позитивні тенденції у 2010 році, порівняно з 2009 роком. Оскільки такі показники, як чистий дохід, валовий прибуток, прибуток від звичайної діяльності до оподаткування зростають швидкими темпами (59,11%, 85,96%, 105,48%). У складі фінансових результатів від операційної діяльності спостерігається зростання величини адміністративних витрат (на 18,11%) та витрат на збут (42,34%). Можемо припустити, що зростання

величини даних витрат пов'язано з мотивацією працівників, збільшення витрат на оплату праці, ефективне управління діяльністю підприємства, оскільки підприємство отримує позитивний фінансовий результат діяльності, який має позитивні показники у динаміці.

Аналізуючи показники фінансових результатів ВАТ "Ковельмолоко" слід відмітити, що на підприємстві спостерігається позитивна динаміка щодо зміни валового прибутку (у 2010 році зріс на 34,24%), в першу чергу внаслідок зниження собівартості реалізованої продукції (на 34,7%). Це може означати узгодженість дій управлінського персоналу та свідчить про ефективність у правлінських рішень щодо оптимізації витрат для ефективної роботи підприємства. Внаслідок оптимізації витрат (зниження адміністративний витрат на 12, 24% а також зниження витрат на збут на 57,39%) отримано позитивний фінансовий результат від операційної діяльності, який по відношенню до попереднього року зріс на 218, 57%. Проте за результатами діяльності підприємства у 2010 році отримано збиток, внаслідок інших видів діяльності – збільшення фінансових витрат (на 61,68%), збільшення інших витрат (на 1183,71%).

За результатами діяльності ПАТ "Житомирський маслозавод" у 2010 році спостерігається позитивна динаміка показників фінансових результатів від операційної та іншої діяльності: чистий прибуток, валовий прибуток мають тенденції до зростання і у 2010 році порівняно з попереднім зросли на 44,17 та 8,62% відповідно. Проте фінансовий результат від операційної діяльності порівняно з 2009 роком зменшився на 9,62%. Чистий прибуток підприємства у 2010 році склав 30225 тис.грн, що на 11,17% менше ніж за аналогічний період попереднього року.

Отже, проаналізувавши показники рівня фінансових результатів діяльності підприємств з переробки молока та виробництва сиру Житомирської (ВАТ "Галіївський маслозавод ім. В.Ф. Мазуркевича", ПАТ "Житомирський маслозавод"), Вінницької (ПАТ "Бершадьмолоко"), Волинської (ВАТ "Ковельмолоко"), Львівської (ВАТ молокозавод "Самбірський") областей можна зробити загальний висновок: незважаючи на позитивну динаміку показників зростання чистого доходу та валового прибутку за рахунок збільшення величини витрат на 2-х підприємствах за результатами діяльності отримано збиток (ВАТ "Галіївський маслозавод ім. В.Ф. Мазуркевича", ВАТ "Ковельмолоко"), а на одному підприємстві спостерігаємо зниження показника чистого прибутку (ПАТ "Житомирський маслозавод"). Відповідно, такі тенденції по галузі можуть свідчити про зростання витрат, в т.ч. собівартості реалізованої продукції, що є фактором матеріало- та трудомісткості виробництва, а також зниження величини доходів, що може бути наслідком зниження попиту споживачів на продукцію та призводить до зниження величини прибутку. Однак, такі висновки носять ймовірнісний характер через інформаційну обмеженість зовнішніх аналітиків, оскільки інформація про розшифровку статей за видами доходів та витрат для них є недоступною.

Після оцінки динаміки фінансових результатів необхідно більш детально проаналізувати їх структуру. Аналіз структури доходів досліджуваних підприємств наведено у таблиці 2.

Таблиця 2. Аналіз структури доходів підприємств

Показник	2009		2010		Відхилення	
	сума, тис.грн	питома вага,%	сума, тис.грн	питома вага,%	+/-	%
1	2	3	4	5	6	7
ВАТ Галіівський маслозавод ім.В.Ф.Мазуркевича						
Чистий дохід	53622	86,9	82656	90,2	29034	54,15%
Інші операційні доходи	7918	12,8	5389	5,9	-2529	-31,94%
Інші фінансові доходи	0	0,0	0	0,0	0	0
Інші доходи	149	0,2	3565	3,9	3416	2292,62%
Разом	61689	100,0	91610	100,0	29921	48,50%
ВАТ молокозавод «Самбірський»						
Чистий дохід	15620	99,6	19712	99,0	4092	26,20%
Інші операційні доходи	69	0,4	204	1,0	135	195,65%
Інші фінансові доходи	0	0,0	0	0,0	0	0
Інші доходи	0	0,0	0	0,0	0	0
Разом	15689	100,0	19916	100,0	4227	26,94%
ПАТ "Бершадьмолоко"						
Чистий дохід	277716	99,8	441871	99,9	164155	59,11%
Інші операційні доходи	385	0,1	306	0,1	-79	-20,52%
Інші фінансові доходи	17	0,0	11	0,0	-6	-35,29%
Інші доходи	64	0,0	70	0,0	6	9,38%
Разом	278182	100,0	442258	100,0	164076	58,98%
ВАТ "Ковельмолоко"						
Чистий дохід	216877	66,5	161717	70,7	-55160	-25,43%
Інші операційні доходи	91677	28,1	33105	14,5	-58572	-63,89%
Інші фінансові доходи	0	0,0	0	0,0	0	0
Інші доходи	17396	5,3	33970	14,8	16574	95,27%
Разом	325950	100,0	228792	100,0	-97158	-29,81%
ПАТ "Житомирський маслозавод"						
Чистий дохід	475800	98,4	685968	98,5	210168	44,17%
Інші операційні доходи	7561	1,6	8531	1,2	970	12,83%
Інші фінансові доходи	116	0,0	1828	0,3	1712	14,75862
Інші доходи	0	0,0	0	0,0	0	0
Разом	483477	100,0	696327	100,0	212850	44,02%

Аналіз даних про доходи підприємств у 2010 році свідчить про їх позитивну динаміку на ВАТ "Галіівський маслозавод ім. В.Ф. Мазуркевича", ВАТ молокозавод "Самбірський", ПАТ "Бершадьмолоко", ПАТ "Житомирський маслозавод". Аналіз доходів ВАТ "Ковельмолоко" у 2010 році, порівняно з 2009 роком свідчить про негативну динаміку доходних показників, оскільки величини доходів підприємства зменшилися порівняно з 2009 роком на 29,81%. Слід відмітити, що на ВАТ "Ковельмолоко" негативна тенденція спостерігається для чистого доходу (зменшився у 2010 році на 24,43%) та іншого операційного доходу (зменшився на 63,89%), що свідчить про збитковість операційної діяльності підприємства. Проте зростають інші доходи підприємства (на 95,27% порівняно з 2009 роком), до складу яких належать інші доходи звичайної діяльності (доход від реалізації фінансових інвестицій; доход від неопераційних курсових різниць).

Найбільш позитивною можна відмітити динаміку зростання доходів на ПАТ "Бершадьмолоко", де величина доходів у 2010 році, порівняно з 2009 роком зросла на 58,98%. При цьому основний показник, який зумовив дане зростання – чистий дохід, який у 2010 році становить 441871 тис.грн., що на 59,11% більше, ніж у 2009 році. Доходи від фінансової діяльності у 2010 році зменшилися на 35,29% порівняно з 2009 роком. Відповідно, це свідчить про прибутковість операційної діяльності підприємства. Доходи ВАТ "Галіівський маслозавод ім. В.Ф. Мазуркевича" також мають позитивну тенденцію до зростання, проте спостерігаємо у 2010 році зменшення величини інших доходів від операційної діяльності на 31,94%.

Позитивну тенденцію до зростання мають показники діяльності ВАТ молокозавод "Самбірський" та ПАТ "Житомирський маслозавод", доходи який у 2010 році порівняно з попереднім збільшилися на 26,94% і 44,02% відповідно. Зазначимо, що визначені підприємства не отримують інших видів доходів, в результаті чого можна припустити, що всі оборотні засоби вкладаються в розвиток операційної діяльності.

За результатами аналізу структури витрат досліджуваних підприємств, слід відмітити про зростання

величини витрат на ВАТ "Галіівський маслозавод ім. В.Ф. Мазуркевича" та ПАТ "Житомирський маслозавод", ПАТ "Бершадьмолоко" приблизно на 50%. Як можна припустити за результатами проведеного дослідження, на зростання загальної величини витрат на даних підприємствах вплинуло: на ВАТ "Галіівський маслозавод ім. В.Ф. Мазуркевича" – зростання собівартості реалізованої продукції та інших витрат (61,82% та 1540,72% відповідно), на ПАТ "Бершадьмолоко" – собівартості реалізованої продукції та інших витрат (55,04% та 93,75% відповідно), на ПАТ "Житомирський маслозавод" – собівартості реалізованої продукції на 59,58%. Аналіз структури витрат ВАТ молокозавод "Самбірський" свідчить про зростання загальної величини витрат за 2010 рік, порівняно з 2009 роком на 25,99%. Найбільше у 2010 році, порівняно з 2009 роком зросла величина інших витрат (на 100%). На ВАТ "Ковельмолоко" у 2010 році, порівняно з 2009 роком загальна величина витрат підприємства зменшилася на 25,6%. До цього призвело зменшення таких складових витрат як: собівартість реалізованої продукції (на 34,7%), адміністративні витрати (на 12,24%), витрат на збут (на 92,33%), інших операційні витрати (на 60,27%). Можна припустити, зменшення витрат стало реалізацією управлінських рішень, спрямованих на економію ресурсів у випадку, якщо підприємство на основі прогнозних показників передбачало отримання збитків у 2010 році.

Отже, зростання загальної величини витрат на 4-х з 5-ти досліджуваних підприємств відбулося у зв'язку із збільшенням величини собівартості реалізованої продукції, а також інших витрат (собівартість реалізації фінансових інвестицій; втрат від неопераційних курсових різниць; втрат від уцінки фінансових інвестицій та необоротних активів та інших витрат). Для зовнішніх аналітиків і користувачів результатів аналізу зростання витрат у динаміці, зокрема собівартості реалізованої продукції є сигналом для необхідності здійснення факторного аналізу відповідних витратних показників на основі доступної інформації.

Аналіз структури фінансових результатів діяльності підприємств наведено у таблиці 3.

Таблиця 3. Аналіз структури фінансових результатів

Показник	2009		2010 рік		відхилення	
	сума, тис.грн	питома вага,%	сума, тис.грн	питома вага,%	+/-	%
ВАТ Галіївський маслозавод ім. Мазуркевича						
1. Прибуток від звичайної діяльності	5157	100	-2169	100	-7326	-142,06%
у т.ч. валовий прибуток	5007	97	5118	-235	111	2,2%
2. Прибуток від надзвичайної діяльності	0	0	0	0	0	0
3. Загальний прибуток	5007	100	-2169	100	-7326	-142,06%
ВАТ молокозавод "Самбірський"						
1. Прибуток від звичайної діяльності	1412	100	1812	100	400	28,33%
у т.ч. валовий прибуток	1583	112	1928	106,4	345	21,79%
2. Прибуток від надзвичайної діяльності	0	0	0	0	0	0
3. Загальний прибуток	1412	100	1812	100	400	28,33%
ПАТ "Бершадьмолоко"						
1. Прибуток від звичайної діяльності	36581	100	67952	100	31371	85,76%
у т.ч. валовий прибуток	36564	99	67995	100,06	31434	85,9%
2. Прибуток від надзвичайної діяльності	0	0	0	0	0	0
3. Загальний прибуток	36581	100	67952	100	31371	85,76%
ВАТ "Ковельмолоко"						
1. Прибуток від звичайної діяльності	21507	100	-1477	100	-22984	-106,87%
у т.ч. валовий прибуток	29142	135	39121	-2648	9979	34,24%
2. Прибуток від надзвичайної діяльності	0	0	0	0	0	0
3. Загальний прибуток	21507	100	-1477	100	-22984	-106,87%
ПАТ "Житомирський маслозавод"						
1. Прибуток від звичайної діяльності	135997	100	148538	100	12541	9,22%
у т.ч. валовий прибуток	143573	105,6	115802	77,9	-27771	-19,34
2. Прибуток від надзвичайної діяльності	0	0	0	0	0	0
3. Загальний прибуток	135997	100	148538	100	12541	9,22%

На всіх досліджуваних підприємствах у структурі фінансових результатів переважає прибуток від звичайної діяльності, який включає фінансові результати від операційної, фінансової та інвестиційної діяльності. На ВАТ молокозавод "Самбірський", ПАТ "Житомирський маслозавод", ПАТ "Бершадьмолоко" фінансовий результат діяльності підприємства має позитивну динаміку і у 2010 році, порівняно з 2009 роком збільшився на 37,1%, 16,33%, 105,84% відповідно. Найбільше показник загального прибутку у динаміці збільшився на ПАТ "Бершадьмолоко" – на 105,84%. За даними фінансової звітності ПАТ "Бершадьмолоко" в динаміці найбільше зріс показник валового прибутку, який в структурі загального прибутку на кінець 2010 року становить 85,9%. Негативні тенденції у структурі фінансових результатів спостерігаються за результатами діяльності ВАТ "Галіївський завод ім.В.Ф.Мазуркевича" та ВАТ "Ковельмолоко", оскільки у 2010 році за результатами діяльності даними підприємствами понесено збитки. Такі результати свідчать про відсутність впливу непередбачених подій (стихійних лих, виробничих аварій тощо) на фінансові результати діяльності, що може свідчити про певний рівень стабільності господарської діяльності.

Існуючі методики аналізу прибутку ґрунтуються на здійсненні аналітичних робіт, що полягають у проведенні горизонтального та вертикального аналізу, оцінці ефективності діяльності підприємства, проте в діючих методиках аналізу не використовуються коефіцієнти, які б свідчили про стан показників прибутковості. Оскільки в сучасних умовах господарювання прибуток є основним джерелом фінансування підприємства, то відсутність таких показників в методиці зовнішнього фінансового аналізу прибутку ускладнює процедуру аналізу зовнішньої аналітики ефективності використання власного капіталу. Тому для забезпечення якості аналітичного дослідження пропонуємо в ході зовнішнього фінансового аналізу здійснювати розрахунок коефіцієнту забезпечення прибутку за формулою:

$$КЗП = \frac{ГЗ}{П}, \text{ де}$$

КЗП – коефіцієнт забезпечення прибутку;

П – нерозподілений прибуток (Ф№1, рядок 350)

ГЗ – грошове забезпечення прибутку, за умови його створення.

В умовах, коли на підприємствах відсутня практика створення грошового забезпечення прибутку для розрахунку коефіцієнта забезпечення прибутку, пропонуємо використовувати інформацію з Ф№2 рядок 220 "Чистий прибуток", оскільки вважаємо, що грошове забезпечення прибутку має відповідати розміру прибутку, отриманого у звітному періоді за результатами діяльності підприємства.

Зазначений коефіцієнт характеризує достатність грошових коштів для забезпечення здійснення операцій за рахунок отриманого прибутку, здатність підприємства вчасно погасити свої зобов'язання за рахунок прибутку. Запропонований коефіцієнт показує, скільки гривень створеного грошового забезпечення припадає на 1 гривню нерозподіленого прибутку. За такою ж методикою пропонуємо розраховувати коефіцієнти забезпеченості фондів та резервів, створених за рахунок прибутку. Слід зазначити, що у випадку отримання підприємством у звітному періоді збитку розрахунок коефіцієнта забезпечення прибутку за даною методикою є не доцільним.

Оскільки, на підприємствах, звітність яких є джерелами нашого дослідження, грошове забезпечення прибутку не створювалося проведемо умовні розрахунки виходячи з припущення, що одержаний за результатами діяльності звітного періоду прибуток є забезпеченим грошовими коштами і для розрахунку коефіцієнту забезпечення прибутку приймемо грошове забезпечення прибутку рівне розміру фактично одержаного прибутку за результатами діяльності (Ф№2, рядок 220). Відповідні розрахунки наведені в таблиці 4.

Таблиця 4. Аналіз забезпечення прибутку грошовими коштами

Назва підприємства	коефіцієнт забезпечення прибутку		Відхилення +/-
	2009	2010	
ВАТ Галіївський маслозавод ім. В.Ф.Мазуркевича	0,03	0	-0,03
ВАТ молокозавод Самбірський	0,32	0,28	-0,04
ПАТ "Бершадьмолоко"	0,55	0,55	0,00
ПАТ "Житомирський маслозавод"	0,23	0,17	-0,06
ВАТ "Ковельмолоко"	0,31	0,00	-0,31

Виходячи з даних таблиці 4 зазначимо, що за умови створення на підприємствах (ВАТ "Галіївський маслозавод ім. В.Ф.Мазуркевича", ВАТ молокозавод "Самбірський", ПАТ "Бершадьмолоко", ВАТ "Ковельмолоко", ПАТ "Житомирський маслозавод") грошового забезпечення прибутку у розмірі фактично одержаного прибутку протягом року, можна зробити ймовірнісні висновки про забезпечення прибутку грошовими коштами для реалізації напрямів його використання. Зокрема, на підставі проведених умовних розрахунків, грошове забезпечення прибутку ВАТ Галіївський завод ім. В.Ф.Мазуркевича у 2009 року склало 0,03 грн. на 1 грн. нерозподіленого прибутку, за наявного грошового забезпечення на такому рівні можливо здійснювати розрахунки та розподіл лише з фактично одержаного прибутку у звітному періоді, при цьому, що сума нерозподіленого прибутку (капіталізована) відповідного забезпечення не має, у випадку необхідності використання накопиченої суми прибутку власних коштів для цього буде не достатньо. У 2010 році для створення грошового забезпечення прибутку ресурсів не було, у зв'язку з понесеними збитками. Отже, для фінансування підприємства відсутня реальна вартість основного джерела фінансування – прибутку, оскільки у 2009 році на 1 грн. нерозподіленого прибутку припадає 0,03 грн. забезпечення прибутку (виходячи з припущення), у 2010 році для створення грошового забезпечення ресурси відсутні.

Аналогічні показники має ВАТ "Ковельмолоко": за результатами 2009 року коефіцієнт грошового забезпечення прибутку становить 0,31, а за результатами діяльності у 2010 році підприємством отримано збитки. Відповідно, грошове забезпечення прибутку (відповідно до припущення) у 2010 році відсутнє.

Краща ситуація спостерігається на ВАТ молокозавод "Самбірський" (за припущенням, якщо на підприємстві створюється грошове забезпечення у розмірі фактично отриманого прибутку), у 2009 році коефіцієнт грошового забезпечення становить 0,32, а на кінець 2010 року – 0,28. Отже, на кінець 2010 року ВАТ молокозавод "Самбірський" на 1 грн. нерозподіленого прибутку

має 0,28 грн. грошового забезпечення прибутку, що дозволяє йому здійснювати фінансування підприємства за рахунок власних джерел.

Коефіцієнт грошового забезпечення на ПАТ "Житомирський маслозавод" на кінець 2010 року зменшився на 0,06, порівняно з попереднім роком, що свідчить про те, що на 1 грн. нерозподіленого прибутку у 2010 році припадає на 0,06 грн. забезпечення прибутку.

Найкращі показники грошового забезпечення може мати ПАТ "Бершадьмолоко", оскільки як у 2009 році, так і у 2010 році цей показник становить 0,55. Відповідно, якщо б підприємством було створено грошове забезпечення прибутку у розмірі фактично отриманого прибутку, то на 1 грн. нерозподіленого прибутку припадало б 0,55 грн. грошового забезпечення. Це для підприємства є позитивним показником, свідчить про наявність власних джерел фінансування для безперервності діяльності, можливості споживання прибутку з метою стимулювання працівників, виконання соціальних програм та ін.

Визначивши основні складові елементи методики аналізу прибутку проведемо оцінку якості формування прибутку. Досягнення прибутку якісних характеристик має вагоме значення для використання прибутку в якості внутрішнього джерела фінансування. Отриманий прибуток буде мати характеристики якісного у випадку, якщо буде забезпечувати для підприємства достатній рівень фінансування та незалежність від зовнішніх джерел фінансування. Для надання отриманому у звітному періоді прибутку ознак якісного вважаємо за доцільне дотримання таких умов:

- 1) темп зростання прибутку базового року ($T_{п1}$) має бути більшим за темп зростання попереднього року ($T_{п}$);
- 2) темп зростання власного капіталу (ВК) має бути більшим за темп зростання залученого капіталу (ЗК);
- 3) коефіцієнт грошового забезпечення повинен мати тенденцію до зростання в динаміці ($КГЗ_1 \geq КГЗ$).

Отже, якщо виконуються усі три умови, прибуток підприємства слід вважати якісним.

Виконання умов відповідності прибутку критеріям якісного представимо у таблиці 5.

Таблиця 5. Оцінка якості прибутку (на етапі формування)

Назва підприємства	Умови відповідності критерію		
	1) $T_{п1}$	2) $T_{ВК}$	3) $КГЗ_1$
ВАТ "Галіївський завод ім. В.Ф. Мазуркевича"	-953,94%		106,3%
	-17,7%		207%
	0		0,03
ВАТ молокозавод "Самбірський"	21,23%		-40,5%
	6,7%		5,2%
	0,28		0,32
ПАТ "Бершадьмолоко"	114,64%		1874%
	115%		-54,7%
	0,55		0,55
ВАТ "Ковельмолоко"	-1117,99%		-26%
	-3,3%		83,2%
	0,17		0,23
ПАТ "Житомирський маслозавод"	-11,17%		38,0%
	17,5%		123%
	0,00		0,31

Отже, виходячи з даних, наведених у таблиці 5 та користуючись припущенням, що на підприємстві створено грошове забезпечення прибутку у фактичному

розмірі, слід відмітити про те, що прибуток підприємств, що підлягали дослідженню не відповідає вимогам якісного. Наближений до даного критерію є прибуток

ВАТ молокозаводу "Самбірський", оскільки виконуються всі рівності, грошове забезпечення прибутку (відповідно до припущення) наявне, проте в динаміці має негативну тенденцію. Незважаючи на зменшення темпу зростання прибутку на ПАТ "Бершадьмолоко", можна стверджувати про наближення його до умов якісного, через наявність фінансових результатів і зростання їх величини в динаміці, крім того показник грошового забезпечення прибутку є найвищим серед досліджених підприємств.

Висновки та перспективи подальших досліджень. На підставі проведення аналітичного дослідження структури та динаміки фінансових результатів, грошового забезпечення прибутку та його якості, виходячи з показників фінансової звітності ВАТ "Галівський маслозавод ім. В.Ф. Мазуркевича", ВАТ молокозавод "Самбірський", ПАТ "Бершадьмолоко", ВАТ "Ковельмолоко", ПАТ "Житомирський маслозавод" за період 2009 р. та 2010 р., можна ідентифікувати сильні та слабкі сторони господарської діяльності досліджуваних підприємств, на які повинен орієнтуватися користувач результатів зовнішнього фінансового аналізу при прийнятті рішення щодо доцільності фінансування розвитку діяльності. Зокрема, сильними сторонами для підприємств є: позитивні тенденції фінансових результатів в динаміці; зменшення собівартості в результаті ефекту масштабу; основна частка в структурі фінансового результату належить прибутку від звичайної діяльності; показники ефективності діяльності мають позитивні значення; абсолютний (або нормальний) тип фінансової стійкості; наявність грошового забезпечення прибутку; здійснення розподілу прибутку за напрямками капіталізації та споживання; прибуток відповідає критеріям якісного; інформація про результати діяльності є достатньою для

проведення фінансового аналізу; система управління підприємством є ефективною. Слабкими сторонами підприємств є: негативні тенденції показників в динаміці; негативні значення показників ефективності; нестійкий (або кризовий) фінансовий стан; відсутність грошового еквіваленту фактично отриманого прибутку; розподіл прибутку(в т.ч. відповідно до чинного законодавства) не здійснюється. Наявність слабких сторін свідчить про низьку ефективність системи управління підприємством, або про неадекватність застосовуваних методів управління економічної ситуації на підприємстві. Окреслені сильні та слабкі сторони діяльності підприємств можуть бути використані зовнішніми та внутрішніми аналітиками при здійсненні стратегічного аналізу шляхом побудови матриці SWOT-аналізу.

Список використаної літератури:

1. Електронна база даних Державної установи "Агенство з розвитку інфраструктури фондового ринку України" [Електронний ресурс] – Режим доступу: www.smida.gov.ua

ПАНЧЕНКО Інна Анатоліївна – докторант кафедри бухгалтерського обліку Житомирського державного технологічного університету.

Наукові інтереси:

– проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку операцій з формування, розподілу на використання прибутку;
– проблеми організації та методики економічної експертизи.

Надійшла до редакції: 13.04.12 р.